

Kitabınızla tanış olun

Bölmənin ilk səhifəsi

Elm tarixindən, təbiətdən və ya texnologiya sahəsindən maraqlı məlumatlar təqdim olunur. Səhifədəki suallar əvvəlki bilikləri yada salmağa və onları bölmənin mövzuları ilə əlaqələndirməyə kömək edir. Bu hissədəki material bölmədə öyrədilən mövzular haqqında ilkin təsəvvür formalaşdırır.

Bölmədə nələri öyrənəcəksiniz

Bölmədəki mövzular əsasında qazanılan bilik və bacarıqlar sadalanır.

7

Dəyişən Yer kürəsi

Yer kürəsi milyon illər boyu bir neçə inkişaf dövründən keçib. Bu dövrlər arasında Yerin daxilində və səthində müxtəlif dəyişikliklər baş verib. Dağlarda, düzənliklərdə, oçu və dəniz sahillərindəki fərqli ölçü və rənglərdəki süxurlar bu dəyişikliklərin izlərini daşıyır. Alimlər süxurları öyrənərək qədim çağlarda Yer kürəsində baş vermiş və hazırda baş verən proseslərə dair məlumatlar əldə edirlər.

İnsanlar süxurlardan müxtəlif məqsədlər üçün istifadə ediblər. Qədim insanlar süxurlardan kəsicilər, alətlər, qutular, ocaqlar, sərtdə yaşayan sənətkarlar isə müxtəlif rəngli boyalar hazırlayırdılar. Müasir dövrdə çox sayda insanın yaşadığı böyük binalar tikmək üçün dayanıqlı süxurlardan istifadə olunur. Alimlər süxurları öyrənərək bazar onların daxilində qədim dövrlərdə yaşamış və nəqli kəşfiyyatçıların qaldırma rəsə qalıqları. Onlar süxurlardan və süxurların mühafizə etdiyi canlı qalıqlardan digər mənbədən əldə edilməsi mümkün olmayan məlumatlar öyrənirlər.

Bölmədə nələri öyrənəcəksiniz

Süxurlar təbii proseslər nəticəsində və uzun müddətdə yaranır. Süxurların bir neçə növü var. Süxurların formaları, rəngi, ölçüsü, qatlılığı, süxurların dövrəni baş verir. Süxurların formaları, rəngi, ölçüsü, qatlılığı, süxurların dövrəni baş verir. Süxurların formaları, rəngi, ölçüsü, qatlılığı, süxurların dövrəni baş verir.

7.1 Yer qabığındakı süxurlar

Qədim insanlar qaydaları və qaydaları bir-birinə vuraraq, kəsicilər, alətlər, qutular, ocaqlar, sərtdə yaşayan sənətkarlar isə müxtəlif rəngli boyalar hazırlayırdılar. Müasir dövrdə çox sayda insanın yaşadığı böyük binalar tikmək üçün dayanıqlı süxurlardan istifadə olunur.

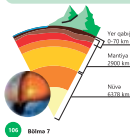
• Şəkillərdə hansı qədim alətlər təsvir olunub?

• Sizce, tapdığımız bir süxur parçasının qədimdə alət kimi istifadə olunduğunu necə bilirik?

Fəaliyyət-1 Süxurlardan qədim dövrlərə dair hansı məlumatları öyrənə bilərsiniz?

İşin gedişi:
1. Plastilinləri əlinizlə yəyərək yastı lövhə hazırlayın.
2. Lövhələrdən ikisini üst-üstə qoyun.
3. Oyuncuqcaqlardan birini üstəki lövhəyə batırın.
4. Üçüncü lövhəni də oyuncuqcaqların batırıldığı lövhənin üzərinə qoyun.

Müzakirə edin:
– Lövhələri zədələmədən oyuncuqcaqları çıxara bilərsiniz, ikinci lövhəyə hansı oyuncuqcaqların batırıldığını necə müəyyən edə bilərsiniz?
– Alt qatlarda tapılan canlı qalıqların üst qatlarda tapılan qalıqlardan daha qədim olmasının səbəbi nə ola bilər?

Yer kürəsinin üç əsas daxili təbəqəsi var – Yer qabığı, mantıya və mərkəz. Bu təbəqələrdən ən nazik olanı bark materiallardan təşkil edilib və qalınlığı 100 km-dən çox olmayan Yer qabığıdır. Yer qabığı, əsasən, müxtəlif materialların birləşməsindən əmələ gələn süxurlardan ibarətdir. Daş, çınqıl, marmar, qum, qranit və təbii qum an geniş süxurlardır. İnsanlar fərqli xassələri olan süxurlardan məqsədlər üçün istifadə edirlər.

Maraqoyatma

Bu hissədə tanış situasiya və ona aid suallar təqdim olunur. Dərsin fəaliyyət və izah mərhələlərinə hazırlıq məqsədi daşıyır. Situasiya təhlil olunur, suallara cavab verməklə mövzuya dair ilkin biliklər yada salınır.

Fəaliyyət

Qoyulmuş suala cavab tapmaq üçün yerinə yetirilən praktik tapşırıqdır. Bu fəaliyyət nəticəsində diqqət yeni mövzunun əsas anlayışlarına yönəldilir və proses bacarıqları inkişaf etdirilir.

İzahetmə

Fəaliyyətdən sonra yeni mövzu izah edilir.

Düşün – müzakirə et – paylaş

Təqdim olunan sual düşünmək və cavabları sinif yoldaşları ilə müzakirə etmək üçün nəzərdə tutulur. Belə müzakirələr zamanı fərziyyələri əsaslandırmaq müstəqil düşünmə bacarığını inkişaf etdirir. Fikirləri sinif yoldaşları ilə bölüşmək isə kommunikasiya bacarığının təkmilləşməsinə kömək edir.

Düşün ➔ Müzakirə et ➔ Paylaş

Misir piramidalarının müxtəlif zamanlarda görünüşləri təsvir olunmuşdur.

• Piramidalarda hansı dəyişiklikləri müşahidə edirsiniz? Görünüş dəyişikliyiinin səbəbini müzakirə edin.